

Ondernemerschap

**Hanzehogeschool
Groningen**
University of Applied Sciences

VNO-NCW NOORD

HG/VNO-label Ondernemen
Een stappenplan

Inhoud

Inhoud	3
NVAO en VNO-NCW MKB Noord	5
Stappenplan HG/VNO-label Ondernemen	8
Ondersteuning vanuit Value050	9
Kwalificatie en validering van het label	10
HG-criteria voor borging kwaliteit Onderwijs in Ondernemen	13
Uitwerking van de criteria, gebaseerd op het Groninger Model	14

NVAO en VNO-NCW MKB Noord

De Hanzehogeschool Groningen (HG) wil studenten opleiden tot ondernemende en innovatieve professionals, vraagt van haar medewerkers een ondernemende houding en wil zelfstandig kennisintensief ondernemerschap stimuleren, ontwikkelen en ondersteunen door middel van onderwijs en onderzoek.

De verankering van ondernemerschap in het onderwijs is één van de prestatieafspraken die de Hanzehogeschool heeft gemaakt in het kader van het Prestatiecontract met het Ministerie van OC&W. De HG wil externe validering van de wijze waarop ondernemerschap in de hogeschool is verankerd en streeft naar het verkrijgen van een NVAO Bijzonder Kwaliteitskenmerk (BKK) Ondernemen op instellingsniveau.

Om de schools te ondersteunen bij de uitwerking van die verankering, heeft het Groningen Center of Entrepreneurship Valueo50 een visie op ondernemen¹ geformuleerd. Deze visie concretiseert wat de HG verstaat onder de ontwikkeling tot ondernemende professional en professionele ondernemer. Het levert aanknopingspunten voor de ontwikkeling van ondernemerschapsonderwijs en kan worden gebruikt om zichtbaar te maken hoe onderwijs in ondernemerschap in een programma is verankerd.

Een volgende stap in de voorbereiding voor het instellingsbrede NVAO BKK Ondernemen is het inzichtelijk maken van het onderwijs gericht op ondernemen binnen de opleidingen van de HG. Om dit proces in de schools te ondersteunen reikt Valueo50 - in samenwerking met VNO-NCW MKB Noord - hierna een stappenplan aan.

Dit stappenplan kan vanaf collegejaar 2014-2015 worden gebruikt om zicht te krijgen op de omvang en kwaliteit van de ontwikkeling en verankering van ondernemerschapgericht onderwijs in een opleiding. Daarnaast biedt het instrumentarium om het onderwijs gericht op ondernemen waar nodig of wenselijk te versterken en input om het HG/VNO-NCW MKB Noord - kortweg HG/VNO-label Ondernemen - voor opleidingen en minoren² aan te vragen. Dit label levert een externe validering op die bij de werving van studenten en externe communicatie gebruikt kan worden.

Dit document is daarmee een aanvulling op het visiedocument en biedt:

1. een stappenplan waarmee
 - a. een opleiding de benodigde verankering van ondernemen binnen het onderwijs binnen de opleiding inzichtelijk kan maken;
 - b. een opleiding een verbeterplan op kan stellen dan wel zich kan voorbereiden op verkrijging van het HG/VNO-label Ondernemen;
2. een beschrijving van de ondersteuning vanuit Valueo50 bij het doorlopen van het stappenplan;
3. criteria waarop de verankering wordt getoetst en op basis waarvan een opleiding een HG/VNO-label Ondernemen voor opleidingen kan verkrijgen;
4. een beschrijving van de procedure ter verkrijging van dit label.

¹ Ondernemerschap op de Hanzehogeschool, Visie, aanpak en instrumentarium voor valorisatie en ondernemerschap, 2014

² Met een minor wordt bedoeld een samenhangend geheel van onderwijseenheden met een minimale omvang van 29 ECTS.

Stappenplan HG/VNO-label Ondernemen

Om de verankering van ondernemen binnen het onderwijs van een school inzichtelijk te maken, kan een school het onderstaande stappenplan volgen. Dit stappenplan bereidt tevens voor op het aanvragen van het HG/VNO-label Ondernemen.

Stap 1. Beschrijf de visie op ondernemen op *school* of opleidingsniveau.

- Zowel school als opleiding hanteren een visie op ondernemen. Dit kunnen dezelfde zijn, maar een visie van een opleiding kan ook afwijken door de verscheidenheid aan beroepen waarvoor binnen een school wordt opgeleid.
- Geef, indien de visie van de school of opleiding afwijkt van de HG-visie, in de beschrijving aan op welke punten deze visie anders is.
- Maak de visie concreet door doelstellingen te beschrijven en te beschrijven hoe deze zullen worden geëvalueerd.

Stap 2. Beschrijf het op ondernemen gerichte deel van het programma.

- Vertaal de visie naar de eigen beroepscompetenties of algemene hbo-competenties. Er is een vertaling van de HG-competenties voor de ondernemende professional naar de algemene hbo-competenties beschikbaar.
- Laat zien hoe de ontwikkelingslijn ondernemen er uitziet in het programma van de opleiding of minor, waar in de opleiding en op welk niveau ondernemersaspecten terugkomen en aan welke ondernemerskennis, -vaardigheden, -attitudes of -competenties hier wordt gewerkt. Dit kan door gebruik te maken van de competentiekaart van Valueo50.
- Maak ook duidelijk hoe de visie op ondernemen richting geeft aan de inhoud van het programma, de mate van vrijheid voor de student, de mate van flexibiliteit voor individueel maatwerk, de werkwijze binnen het programma en de vorm van toetsing. Geef aan hoe en waar het werkveld betrokken is.

Stap 3. Maak inzichtelijk in hoeverre het onderwijs in ondernemen effect heeft op de eindwerken van de student en op zijn of haar (studie)loopbaan.

Dit wordt duidelijk in de vervolgtrajecten van de studenten - denk aan minoren, specialisaties of afstudeer-opdrachten - en de loopbaan van alumni. Geef inzicht in de volgende zaken.

- Deelname studenten aan op ondernemen gerichte minoren of specialisaties.
- Eindwerken met duidelijke ondernemerscomponenten.
- De loopbaan van alumni.
- Hoe alumni het ondernemersdeel van de opleiding of minor gebruiken en waarderen.

Stap 4. Geef de relatie weer tussen het onderwijs gericht op ondernemen en de samenstelling van de staf en de inrichting van de leeromgeving.

- Laat zien hoe de samenstelling en kwalificaties van de staf passen bij het ondernemersaspect in het onderwijs en de visie op ondernemen.
- Laat de kwalitatieve en kwantitatieve mix van de docenten zien die onderwijs verzorgen in ondernemen. Geef aan welke docenten een duidelijke link met de praktijk voor ondernemen hebben, welke kunnen putten uit eigen ervaring en welke deze link ook theoretisch kunnen verankeren.
- Laat de actuele link met de praktijk zien door middel van bijvoorbeeld structurele samenwerking met het relevante bedrijfsleven of ondernemersorganisaties, bijscholing, stages of eigen ervaring in ondernemen. Hierbij kan gebruik gemaakt worden van het aanbod en netwerk van Valueo50.

Stap 5. Maak een ontwikkelplan.

Gebruik de resultaten van de eerste vier stappen om een ontwikkelplan voor de opleiding of minor op het gebied van onderwijs in ondernemen te maken.

Stap 6. Vraag het HG/VNO-label Ondernemen aan.

Zodra de voorgaande stappen zijn afgerond, ontwikkelplannen zijn opgesteld en de school meent aan de criteria te kunnen voldoen, kan het HG/VNO-label worden aangevraagd (zie pagina 10).

Ondersteuning vanuit Valueo50

Valueo50 heeft middelen beschikbaar om de schools te ondersteunen bij het doorlopen van dit proces. Tot eind 2015 kunnen de opleidingen door Valueo50 intensief worden begeleid bij het verkrijgen van het HG/VNO-label Ondernemen. Ook daarna zal via Valueo50 nog ondersteuning beschikbaar zijn, maar minder intensief.

Onlangs bezocht minister-president Mark Rutte de incubator voor ondernemende studenten, Cube050. Het werkbezoek van de premier aan Groningen stond in het teken van de economische kansen voor de stad en regio en de toenemende aardbevingsrisico's van de gasboringen in het noorden van de provincie.

Kwalificatie en validering van het HG/VNO-label Ondernemen

Voor het HG/VNO-label Ondernemen is gebruik gemaakt van de NVAO-standaarden voor toekenning van het bijzonder kenmerk Ondernemen aan opleidingsprogramma's en minoren. Daarnaast is het Groninger model als vertrekpunt genomen. Op pagina 13 staan de algemene HG-criteria voor borging van de kwaliteit van het onderwijs in ondernemen. De criteria die direct te maken hebben met het onderwijsprogramma zijn verder uitgewerkt naar het HG/VNO-label Ondernemen. Het label kent twee kwalificaties op basis van de component ondernemen bij de opleiding en minor.

De twee kwalificaties zijn:

- Ondernemende professionals;
- Professionele ondernemers.

Ondernemende professionals

Om de kwalificatie Ondernemende professionals te verkrijgen dient een opleiding of minor te voldoen aan de algemene criteria voor onderwijs in ondernemen in de HG - pagina 13 - en de specifieke criteria om studenten op te leiden tot ondernemende professionals, Groninger model fase 2. Zie het schema op pagina 14 voor de specifieke criteria van deze kwalificatie.

Professionele ondernemers

Indien een opleiding voldoet aan de criteria voor de kwalificatie Ondernemende professionals en daarnaast eigen competenties op het vlak van ondernemen heeft en studenten de mogelijkheid biedt om op een eigen bedrijf af te studeren, komt deze in aanmerking voor de kwalificatie Professionele ondernemers. Zie het schema op pagina 14 voor de specifieke criteria voor deze kwalificatie voor een opleiding of minor.

Validering van onderwijs in ondernemen

Labelteam

Over toekenning van het label beslist de directeur van Valueo50 samen met de directeur VNO-NCW, op basis van het kwaliteitsoordeel dat wordt toegekend door het labelteam.

Het labelteam bestaat uit:

- een ervaren ondernemer, vertegenwoordiger van VNO-NCW MKB Noord;
- een vertegenwoordiger van Valueo50 met kennis van ondernemerschapsonderwijs.
- een HG-auditor met kennis van ondernemerschapsonderwijs of onderwijs in ondernemen.

Alle leden van het labelteam hebben ervaring of affiniteit met ondernemen, kennen de HG-visie op ondernemen en de criteria voor beoordeling.

Werkwijze bij de beoordeling

Validering van de opleidingen vindt bij voorkeur plaats op schoolniveau. De schools geven bij de aanvraag aan welke opleidingen of minoren meegenomen dienen te worden. De validering vindt plaats tijdens een visitatiebezoek bestaande uit een programmapitch van de opleiding en een korte en gerichte audit, uit te voeren bij de betreffende school. De vorm van de programmapitch is vrij. De pitch kan bestaan uit een presentatie voorafgaand aan de audit, maar mag bijvoorbeeld ook vooraf aangeleverd worden in de vorm van een video. Vooraf dient per opleiding en minor een Valideringsdocument HG/VNO-label Ondernemen te worden aangeleverd. Dit bestaat tenminste uit:

- een actuele beschrijving van de visie op ondernemen in relatie tot het programma;
- een beschrijving van het programma met ingevulde competentiekaart;
- een beschrijving van de leeruitkomsten en wijze van beoordeling;
- de samenstelling wat betreft kwaliteit en kwantiteit van de staf;
- de effecten van het onderwijs op de (studie)loopbaan van studenten.

Na aanlevering van het valideringsdocument wordt een visitatiemoment afgesproken. Het labelteam baseert zijn vraagstelling op de in het document gegeven criteria en bepaalt op basis van de programmapitch de auditstrategie.

Tijdens de visitatie voert het labelteam gesprekken met twee groepen.

- Docenten en management: betrokken docenten en ondernemers, de dean en een MT-lid die ondernemen in portefeuille heeft.
- Studenten en alumni: actuele deelnemers aan het betreffende onderwijsprogramma en studenten die het onderwijsprogramma hebben gevolgd.

Duur van de validering

Na toekenning van het label kan de hernieuwing ervan worden meegenomen in de eerstkomende audit van de opleiding of minor. Hiervoor kan een vertegenwoordiger van VNO-NCW MKB Noord betrokken worden bij de audit.

HG-criteria voor borging kwaliteit Onderwijs in Ondernemen

Beleid & Organisatie van de school

- Binnen de school is ondernemen als portefeuille belegd bij een MT-lid en is er een expert onderwijs in ondernemen beschikbaar, die voldoet aan de kwalificaties van docent ondernemen voor fase 3 van het Groninger model.
- Onderwijs in ondernemen is een geïntegreerd onderdeel van elke bacheloropleiding. Studenten worden tenminste opgeleid tot ondernemende professionals - fase 2 van het Groninger model.
- Elke bacheloropleiding biedt de student de mogelijkheid om verdergaand onderwijs in ondernemen te volgen binnen of naast het bachelorprogramma.
- Docenten die lesgeven in onderwijs in ondernemen zijn geschoold in ondernemerschapsonderwijs en hebben kennis van of ervaring met ondernemen op een hoger niveau dan waarin ze lesgeven. Zie de uitwerking in het schema op pagina 14.
- Er is sprake van een community, bestaande uit studenten, alumni, docenten en (jonge) ondernemers, medeverantwoordelijk voor ontwerp en uitvoering van het programma.
- Uit evaluaties van het onderwijs blijkt dat studenten positief zijn over het onderwijs in ondernemen, zich als ondernemende professional gedragen en dat 3 tot 5% van de studenten binnen 5 jaar na afronding van hun opleiding een eigen bedrijf begint.

Opleiding of minor

- Elk onderwijsprogramma met leeruitkomsten op het gebied van ondernemen is ontworpen op basis van een visie op ondernemen, die richting geeft aan inhoud van het onderwijs, de mate van vrijheid voor de student, de mate van flexibiliteit voor individueel maatwerk, de werkwijze binnen het programma en de vorm van toetsing.
- Het is duidelijk hoe de visie op ondernemen van een onderwijsprogramma zich verhoudt tot de HG-visie op ondernemen.
- Elk onderwijsprogramma met leeruitkomsten op het gebied van ondernemen heeft een samenhangende ontwikkelingslijn ondernemen en biedt tenminste 25 credits aan onderwijs gericht op of gerelateerd aan ondernemen.
- Voor een masteropleiding geldt dat de op ondernemen gerichte onderwijsmodulen tenminste 10% van de credits van de opleiding omvat.

Uitwerking van de criteria, gebaseerd op het Groninger Model

Bachelor & Master opleidingen

	Ondernemende professionals	Professionele ondernemers
Competenties	Kennis, vaardigheden en houdingsaspecten o.g.v. ondernemen maken deel uit van de competenties van de opleiding voor alle studenten.	Opleiding heeft competenties o.g.v. ondernemen en opleiding biedt ruimte aan studenten om op een eigen bedrijf of onderdelen daarvan af te studeren.
Docenten	Zijn ondernemende professionals en hebben aantoonbaar kennis van en ervaring met onderwijs in ondernemen, bijvoorbeeld vanuit het Value050-programma Teach the Teacher Ondernemerschap.	Zijn professionele ondernemers of hebben actuele kennis van ondernemen op masterniveau en hebben aantoonbaar kennis van en ervaring met onderwijs in ondernemen, bijvoorbeeld vanuit het Value050-programma Teach the Teacher Ondernemerschap of de specialisatie Ondernemen van de Master Pedagogiek (Leren & Innoveren).
Toetsen	Geïntegreerd.	Leeruitkomsten worden aantoonbaar en geëigend getoetst.
Facilitering	Studenten kunnen verdergaand onderwijs in ondernemen volgen naast hun eigen curriculum.	Studenten kunnen verdergaand onderwijs in ondernemen volgen naast en als onderdeel van het curriculum.

Minor

	Ondernemende professionals	Professionele ondernemers
Competenties	Kennis, vaardigheden en houdingsaspecten inzake ondernemen maken deel uit van de leeruitkomsten.	In de leeruitkomsten komen de competenties van fase 3 van het Groninger model terug.
Docenten	Zijn ondernemende professionals en hebben aantoonbaar kennis van en ervaring met onderwijs in ondernemen, bijvoorbeeld vanuit het Value050-programma Teach the Teacher Ondernemerschap.	Zijn professionele ondernemers of hebben actuele kennis van ondernemen op masterniveau en hebben aantoonbaar kennis van en ervaring met onderwijs in ondernemen, bijvoorbeeld vanuit het Value050-programma Teach the Teacher Ondernemerschap of de specialisatie Ondernemen van de Master Pedagogiek (Leren & Innoveren).
Toetsen	Leeruitkomsten worden aantoonbaar getoetst.	Leeruitkomsten worden aantoonbaar getoetst.
Facilitering		Studenten kunnen gebruik maken van ondersteuning door Value050.

Colofon

HG/VNO-label Ondernemen, een stappenplan is een uitgave in opdracht van de Hanzehogeschool Groningen en het Groningen Center of Entrepreneurship Value050.

© februari 2015

De hogeschool wil alle studenten opleiden tot ondernemende professional of tot ondernemer met een innovatieve en duurzame onderneming en in alle opleidingen de integrale aanpak en de kwaliteit van ondernemerschapontwikkeling en -ondersteuning borgen. Daarom hebben de Hanzehogeschool Groningen en VNO-NCW MKB Noord het HG/VNO-label Ondernemen ontwikkeld, dat opleidingen van de hogeschool mogen voeren wanneer de kwaliteit van ondernemerschapontwikkeling en -ondersteuning aan de criteria van het label voldoet. Een voor Nederland unieke samenwerking, gericht op versterking van kennisintensief, innovatief en duurzaam ondernemerschap.

Redactie

Frans Donders, Petra van Dam,
Brendina Dallinga, Mirjam Stoop
Groningen Center of Entrepreneurship Value050

Redactieadres

Kadijk 1, Groningen

Fotografie

Zero Fotografie, Dagblad van het Noorden,
Hanzehogeschool Groningen

Vormgeving en opmaak

Alieke Zelhorst
Bureau iMAGO

Drukwerk

RCG Grafimedia

Wilt u meer weten over ondernemerschap op de Hanzehogeschool Groningen en de mogelijkheden op het gebied van onderwijs en ondersteuning? Kijk dan op www.value050.nl.

